

байсан бөгөөд тэрээр ХКН-ыг удирдах болсон эхний жилүүдэд намын дотор «баруун оппортунист» Чэнь Юусю болон түүний талынхантай улс төрийн тэмцэл явуулж, хот орон, хөдөө тосгодод Зэвсэгт бослогыг зохион байгуулах замаар хувьсгалыг өргөтгөн гүнзгийрүүлэх ажилд чухал үүрэг гүйцэтгэсэн юм. Цюй Цюбогийн удирдаж байсан ХКН, гоминьданы намтай хамтран ажиллахаа больсоноор улс төрийн талаар бүрэн бие даасан хүчин болж, Хятадын хөдөөгийн районуудад Зөвлөл, Улаан армийг байгуулан гоминьданы эсрэг урт удаан хугацааны Зэвсэгт тэмцлийг явуулах болжээ.

1928 онд Москва хотноо хуралдсан ХКН-ын VI их хурал дээр Цюй Цюбо шинэ үе шатан дахь намын зорилтууд, хувьсгалын үр дүнгийн тухай илтгэл тавьж Хятадын хувьсгал нь хөрөнгөтний ардчилсан шинж чанартай болохыг тодорхойлжээ. Харин үндэсний хөрөнгөтөн ангийн хувьсгалын эсэргүү мөн чанар, хувьсгалт ангийн бүтэц зэрэг асуудлаар санал зөрөөтэй байсан боловч Хятадын хувьсгалын тэрхүү хүнд бэрхшээлтэй цаг үед онол, практикийн эрэл хайгуулыг шаргуу хийж хувьсгалын үйл хэргийг урагшлуулахад Цюй Цюбогийн оруулсан хувь нэмэр чухал гэдгийг тэмдэглэх хэрэгтэй.

1920-иод оны сүүлчээр Цюй Цюбо Москва хотноо Коминтерны Төв Байгууллагад удирдах ажил хийж, империализмыг эсэргүүцсэн олон улсын нэгдмэл фронт байгуулах үйлст мэдлэг, чадвараа зориулж байв. Цюй Цюбо 1930-аад оны эхээр марксизм-ленинизмын сонгодог бүтээлийг хятад хэлнээ хөрвүүлж, утга зохиолын онолын асуудлаар оролдон, Орос-Зөвлөлтийн зохиолчдын зохиол бүтээлээс орчуулж хятадын уншигчдад толилуулж байв. Цюй Цюбо мөн Лу Синь тэй хамтарч утга зохиол дахь элдэв харш үзэлтнүүдийн эсрэг тэмцэл явуулж байсан ба түүний хувьд утга зохиол нь нийгмийг өөрчлөх хэрэгсэл, улс төрийн тэмцлийн чухал хэсэг юм.

1934 оны 1-р сард Цюй Цюбо Шанхайгаас Хятадын Зөвлөлт районд шилжин ирж Төв засгийн газрын боловсрол гэгээрэл хариуцсан ардын комиссараар ажиллах болов. Цюй Цюбод хувьсгалт дайны хүнд бэрх нөхцөлд сургууль, соёлын байгууллага, театрын бүлгүүдийг зохион байгуулан хөгжүүлэх хүнд хариуцлагатай үүрэг ноогдсон бөгөөд тэрээр биеийн эрүүл мэнд тааруу байсан хэдий ч шинэ Хятадын соёл урлагийг хөгжүүлэх үйл хэрэгт бие харамгүй зүтгэсэн юм.

1934 оны намар Хятадын Улаан Арми улс орны умард зүгт их аян хийх үед өвчин зовлонд нэрвэгдсэн Цюй Цюбо уулын нэгэн бяцхан тосгонд хоцорчээ. 1935 оны 2-р сард Цюй Цюбог гоминьданчууд баривчлан авч улмаар цаазлав. «Соёлын хувьсгал»-ын хүнд бэрх жилүүдэд түүний шарилыг улаан хамгаалагчид доромжлон бусниулж хувьсгалын эсэргүү, урвагч мэтээр тунхаглан зарлажээ. Гэвч түүхийн үнэн ялдаг жам ёсоор, өнөө үед БНХАУ-д Цюй Цюбогийн алдар гавьяаг нэхэн сэргээж, «...Намыг удирдах хүнд бэрх ажлынхаа зэрэгцээгээр 800 гаруй өгүүлэл, товхимол бичиж, нийт 5 сая дүрс үсэг бүхий орчуулга хийсэн...» түүний улс төр, утга зохиолын өргөн цар хүрээтэй үйл ажиллагааг нь анхааралтай судалж байна. Хятадын ард түмний эрх чөлөө, тусгаар тогтнолын төлөө мятаршгүй тэмцэгч энэ хүний хятадын хувьсгалын онолын асуудлыг боловсруулах, марксист-ленинист үзэл санааг Хятад оронд дэлгэрүүлэх хийгээд Хятадын ши-

гол нутагт сэм нэвтрэн ирж, Алтан уул, Онгон-Улаан, Хярын гүн худаг, Нүхэнгийн нуруу, Той тогос зэрэг алтны ордтой газрын алтыг малтаж тунгаан авч буйг нутгийн ардууд мэдээд энэ тухай мэдээг Түшээт хан аймгийн чуулганы газарт дамжуулсанд, чуулганы дарга агсан Мишиг даа гүн, тус аймгийн жанжин нар нэн түргэн цэрэг татан дайчилж, дээр дурдсан алтны орд уурхайнуудаар довтлон явж, тэдгээр нанхиад иргэнийг баривчлан, тэдний олзлон авсан бүх алтыг нэгд нэггүй хураан авч улсын санд оруулаад, Нанхиад иргэдийг цэргээр туулган өмнөд хил давуулан хөөж орхижээ. Хөөгдсөн иргэд нутагтаа очоод, манжийн хаанд айлтгал бичиж, гомдол мэдүүлэн өргөхдөө, манж, монгол, нанхиад гурван үндэстэн нийлж нэгдсэн Чин гүрэн гэдэг нэгэн улс байтлаа нэг үндэстэн нь нөгөө үндэстнийхээ нутагт орж яагаад болдоггүй юм бэ?, газрын баялагийг ашиглаж яагаад болдоггүй юм бэ? гэх зэргээр мэдүүлжээ.

Монгол нутагт нанхиад иргэд орж, газрын баялгийг олзлон авч үл болох тухай эл хэргийг нэгэн тийш болгон таслан шийтгэж гүйцэтгүүлэхээр манжийн хааны шадар сайдын нэг Пүн Жунтанг зарлигаар томилон Да Хүрээний зүг мордуулжээ.

Пүн Жунтан Богдын хүрээнд ирээд, гадаад, дотоод, цэрэг, сан, түүх зэрэг таван яамны бичиг зохиох зэрэг эрхэлсэн түшмэдүүдийг цуглуулаад, Монгол нутагт хятад хүмүүс орж ирэн газрын баялгийг малтан авч ашиглаж үл болох учрыг болон олзолсон алтыг хурааж тэдгээр иргэнийг хил давуулж хөөсөн зэрэг хэргийн учир шалтгааныг хүн бүр дэлгэрэнгүй тодорхой бичиж авчрах тухай даалгав.

Хэд хоногийн дараа үүрэг даалгавар авсан түшмэдүүдийг дуудан цуглуулж, хүн бүрийн бичсэн эхийг шалган үзтэл олонхи нь манай Монгол нутгийн лус савдаг их догшин, маш хэцүү тул хятад иргэд орж ирэн, ашигт малтмал олох гэж газар ухвал лус савдаг дошгирч, хангай тэнгэр хилэгнэн цахилгаан цахих, аянга буух, тэнгэр ниргэх, ган зуд болох зэргээр аюул болж хүн мал сүйрч хэлмэгдэнэ гэх мэтээр бичсэн байжээ.

Тэр олон эх бичгийн дотор Цэцэн хан аймгийн дайчин бээсийн хошууны (одоогийн Хэнтий аймгийн Батноров сумын) Галсандоной. хурцын бичсэн эх бичиг огт өөр утга агуулгатай байсан агаад түүний бичсэнийг доор дурдвал:

«Манжийн хаан бол тэнгэрийн хөвгүүн, алтан лууны зулзага бөгөөд бидний монголчууд тэнгэрийн хөвгүүн алтан лууны зулзагын үхэр, тэмээ, хонь, адуу зэрэг өндгөн сүргийг маллах малчин ард болой. Тэнгэрийн хөвгүүн алтан лууны зулзагын өндгөн сүрэг бол малтан ухаж нүх сүв, суваг шуудуу гаргаагүй атар сайхан нутагт дур зоргоороо бэлчээрлэн тарга тэвээр авч байх ёстой.

Хэрэв хятад иргэд олноор орж ирэн газар ухаж, нүх сүв, суваг туудуу гаргах зэргээр газрын хөрс эвдвэл, түүнд хөр цас хунгарлаж, мал сүрэг унаж үхэх, сүргийн бэлчээрийн өвс арилах, тэр олон хүн хааны өндгөн сүргээс идэж хороох тул гаднаас олон хүн ам оруулахгүй байх явдал нэн чухал байна» гэжээ.

Пүн Жунтан ч Галсандоной хурцын бичсэн эх бичгийг сонгон авч сийрүүлэн бичиж, үсэг зуруулж, тамга даруулж аваад буцжээ.

Хэдэн сарын дараа Бээжингээс элч бичиг довтлон ирсэн бөгөөд тэр бичигт манж хааны өндгөн сүргийг малласан монгол нутагт олз